

[תהי קד לה] "תמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם... " [רש"י] חוטאים. [רש"י ברכות זא] יצר הרע.

[ברכות זא] הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו. אמרה ליה ברוריא דביתהו מאי דעתך? משום דכתיב "יתמו חטאים" מי כתיב חוטאים, חטאים כתיב! ועוד שפיל (הסתכל) לסיפיה (סוף הפסוק) דקרא "ורשעים עוד אינם" כיון ד"יתמו חטאים ורשעים עוד אינם" אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה. "ורשעים עוד אינם" בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה. [רש"י] בריוני - פריצים.

חטאים כתיב - קרי ביה חטאים שיכלה יצר הרע. שפיל - השפיל עצמך לסוף המקרא, כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר.

[תרגום] בשכונתו של ר' מאיר היו בריונים שהיו מצערים אותו, התפלל עליהם ר' מאיר שימותו, אמרה לו ברוריה אשתו: מה דעתך על הפסוק - [תהי קד לה] "תמו חטאים מן הארץ, ורשעים עוד אינם" האם הפסוק מתכוון לחוטאים? הרי "חטאים" כתוב. ועוד - הסתכל לסוף הפסוק: "ורשעים עוד אינם" האם בכך שיתמו החטאים, לא יהיו רשעים?! אלא בקש עליהם רחמים והתפלל שיחזרו למוטב. התפלל עליהם רחמים וחזרו למוטב. <http://www.rogozin.net/kipurim.asp>

[זוהר א קה/א] אמר רבי, מצוה לו לאדם להתפלל על הרשעים (מישראל) כדי שיחזרו למוטב, ולא יכנסו לגיהנם, דכתיב [תהי לה יג] "ואני בחלותם לבושי שק... ", ואמר רבי, אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם, שאלמלא סלקו קודשא בריך הוא לתרח מן העולם כשהיה עובד עבודה זרה, לא בא אברהם אבינו לעולם, ושבטי ישראל לא היו, והמלך דוד ומלך המשיח, והתורה לא נתנה, וכל אותם הצדיקים והחסידיים והנביאים לא היו בעולם. אמר רבי יהודה כיון שרואה הקב"ה שלא נמצא ברשעים כלום מכל אותם העניינים, מה כתיב [ברי יט א] "ויבאו שני המלאכים סדומה...".

[תהי לה יג] "ואני בחלותם לבושי שק עניתי בצום נפשי ותפלתי על חיקי תשוב" [מצודות דוד] ותפלתי מה שהתפללתי עליהם תשוב אל חיקי ויקויים בי. [מלבי"ם] "בחלותם" - עשיתי כל מה שאפשר. "תשוב" - ר"ל שאתפלל פעם אחר פעם.

[רמב"ם - הלכות דעות ו ו] ולא יהא המוחל אכזרי שנאמר [ברי כ יז] "ויתפלל אברהם אל האלהים".

[שמי ל לד] "סמים נטף ושחלת וחלבנה... ולבנה...". [רש"י] "וחלבנה" - בשם שריחו רע... ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת ללמדנו: שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו.

[ברי לב כג] "ויקם (יעקב) בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ונָתַתָּהוּ שְׁפָתָיו וְנָתַתָּהוּ אֶחָד עֶשֶׂר לְדָוִד וְיַעֲבֹר אֶת מִצְרַיִם יַבְקִי". [רש"י] [ב"ר עו ט] ודינה היכן היתה? נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עֶשֶׂר עֵינָיו ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב ונפלה ביד שכם [ברי לד ב].

[שמי לג יט] "והנתי את אשר אהן... ורחמתי את אשר ארחם" [ברכות זא] אף על פי שאינו הגון.

מאידך:

[תהי קלט כא-כב] "הלוא משנאיך ה' אשנא ובתקומיך אתקוטט. תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו ליי".

[רבה ברי לט ז] "וויאמר ה' אל אברם לך לך" מה כתיב למעלה מן הענין "וימת תרח בחרן"? איך יצחק אם לענין החשבון ועד עכשיו מתבקש לו עוד ששים וחמש שנים אלא בתחלה אתה דורש הרשעים קרוים מתים בחייהן לפי שהיה אברהם אבינו מפחד ואומר: אצא ויהיו מחללין בי שם שמים ואומרים: הניח אביו והלך לו לעת זקנתו. אמר ליה הקב"ה: לך אני פוטרך מכיבוד אב ואם ואין אני פוטר לאחר מכיבוד אב ואם ולא עוד אלא שאני מקדים מיתתו ליציאתך בתחלה "וימת תרח בחרן" ואח"כ "וויאמר ה' אל אברם".

[יש' ס כא-כב] "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה".

[מצודות כא] "ועמך" - העם הנשאר בך יהיו כולם צדיקים כי הרשעים יכלו בחבלי המשיח. "לעולם יירשו ארץ" - הם ירשו הארץ לעולם ולא יגלו עוד ממנה. "נצר מטעי" - הענף אשר נטעתי מעשה ידי הוא ויש מה להתפאר בו ר"ל העם אשר בחרתי אתפאר בו כי יהיו צדיקים ותמימים.

[יש' מט ג] "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

[רד"ק כא] "ועמך כלם צדיקים" - שיצרף אותם האל, כמו שכתוב [זכ' יג ט] "וצרפתים כצרוף כסף..." והנשארים יהיו כולם צדיקים וקדושים, כמו שכתוב [יש' ד ג] "והיה כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו...".

[תה' לד יז] "פני ה' בעשי רע להכרית מארץ זכרם". [שם כב] "תמותת רשע רעה ושנאי צדיק יאשמו". [תה' לו ט-י] "כי מרעים יכרתון וקוי ה' המה יירשו ארץ. ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו". [רש"י] כי מת ואבד. [שם כב] "כי מברכיו יירשו ארץ ומקלליו יכרתו". [שם כח-כט] "וזרע רשעים נכרת. צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה". [שם לד] "בהכרת רשעים תראה". [שם לח] "ופשעים נשמדו יחדו אחרית רשעים נכרתה".

[שם כב, כט, לד] "כי מברכיו יירשו ארץ ומקלליו יכרתו... צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה... בהכרת רשעים תראה".

[תה' צא ח] "ירק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה".

[תה' קמה כ] "שומר ה' את כל אהביו ואת כל הרשעים ישמיד".

[תה' ט ו] "גערת גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד".

[תה' קיט קנה] "רחוק מרשעים ישועה כי תקיך לא דרשו".

[ארחות צדיקים - שער הכעס] [קהלת יא י] "והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך", ואין רעה אלא גיהנם, שנאמר [משלי טז ד] "כל פֶּעַל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה".

[מש' ב כא-כב] "כי ישרים ישכנו ארץ [רש"י] לעולם הבא. ותמימים ינתרו בה [רש"י] כישרו רשעים לגהנם: ורשעים מארץ יכרתו ובוגדים יסחו ממנה". [מש' ה כב-כג] "עוונותיו ילקדנו את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך. הוא ימות באין מוסר וברב אונותו ישגה". [מש' י כה, לו] "כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם... צדיק לעולם בל ימוט ורשעים לא ישכנו ארץ". [מש' יא י] "ובאבד רשעים רנה". [מש' כח כח] "בקום רשעים יסתר אדם ובאבדם ירבו צדיקים". [מש' כד כ, כב] "כי לא תהיה אחרית לרע. נר רשעים ידעך... כי פתאם יקום אידם...". [מש' כט ב] "ברבות צדיקים ישמח העם ובמשל רשע יאנח עם".

[דניאל יב י] "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים...".

[יש' א כח] "ושבר פשעים וחטאים יחדו ועזבי ה' יכלו". [מצודות] בלי שארית.

[יש' מח כב, נז כא] "אין שלום אמר ה' לרשעים".

[צפי ג יג] "שארית ישראל לא יעשו עֲוֹנָה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפייהם לשון תרמית כי המה ירעו ורבעו ואין מחריד".

[עמוס ט י-יא] "בחרב ימותו כל חֲטָאֵי עמי האמרים לא תגיש ותקדים בעדינו הרעה. ביום ההוא אקים את ספת דויד הנפלת...". [יר' נ כ] "בימים ההם ובעת ההיא נאם ה'... אסלח לאשר אשאר".

[משלי ג כה] "אל תירא מפחד פְּתָאִים ומשֹׁאת רשעים כי תבֹּא".

[תה' א ה] "על כן לא יקמו רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים".

[תה' סט כט] "ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יפתבו".

[יר' יא כ] "וה' צְבָאוֹת שֹׁפֵט צָדֵק בְּחֵן כְּלִיּוֹת נֹלֵב. אֲרָאָה נִקְמָתְךָ מֵהֶם - פִּי אֲלִיךָ גִּלְתִּי אֶת רִיבִי".

[תה' א ו] "כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד".

[תהי קמו ט] "ה' שמר את גרים יתום ואלמנה יעודד ודרך רשעים יעות".
[משלי יב כו] "יתר מרעהו צדיק ודרך רשעים תתעם".

[ישי נה ו-ח] "דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב. **יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתי וישב אל ה'** וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלות. כי לא מחשבתי מחשבתיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'".
[יחי לג יא] "אמר אליהם חי אני נאם אדני ה' אם **אחפץ** במות הרשע כי אם **בשוב רשע מדרכו** וחיה. שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל".

[ברי יח כו] "ויאמר ה' אם אמצא בקדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לקל המקום בעבורכם" [פרקי דרבי אליעזר כה] מכאן אמרו אם חמשים בעולם בצדקתם העולם עומד.

[מלאכי ג יח] "ישבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עבד אלהים לאשר לא עבדו".

רמב"ם

מדע. הלכות יסודי התורה פ"ח

כו

ה נשים שאמרו קהן עכו"ם: "תנו לנו אחת מכן ונטמא אותה ואם לאו, נטמא את-כקכן" – יטמאו כקן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל^א. וכן אם אמרו להם עובדי-כוכבים: "תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו, נהרג כקכם" – ינהרגו כקם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל^ב. ואם יתדוהו^ג להם ואמרו: "תנו לנו פלוני, או נהרג את-כקכם" – אם היה מתניב מיתה כשבע בן-בכרי^ד, יתנו אותו להם. ואין מורין להם פן יכחשתה^ה. ואם אינו מתניב מיתה – ינהרגו כקם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

רמב"ם לעם

ג לפי שאין דוחים

נפש מפני נפש (תרומות פ"ח, מ"ב; ירושלמי, שם ה"ד). ד שנקבו בשמו של אחד מהם ודרשו כי ימסרוהו לידם. ה שנתחייב מיתה על שמרד במלכות (שמואל"ב, פרק כ). ו שאין זו ממידת חסידים, כמסופר (ירושלמי, תרומות פ"ח, ה"ד) על אחד שנתחייב מיתה למלכות וברח ללוד אצל רבי יהושע בן-לוי והתחבא שם. כשהקיפו חילות המלך את העיר ואיימו להתריבה אם לא ימסרוהו בידם, שידל רבי יהושע את האיש בדברים לצאת אליהם ולעזוב את העיר, כדי שלא לסכן את חיי תושביה. הלה הסכים, יצא ונמסר על ידי רבי יהושע למלכות. ואליהו הנביא שהיה רגיל תמיד אצל רבי יהושע בן-לוי לא נגלה מאז אליו עוד. והיה רבי יהושע מצטער מאד וישב בתענית עד שנתגלה אליו אליהו ואמר לו: וכי למסורות ולמלשינים אני נגלה?! אמר רבי יהושע: הלא משנה מפורשת היא, שכגון זה מותר! (תוספתא, תרומות פ"ח). אמר לו אליהו: וכי משנת חסידים היא?

ובנהר חייב דף מו. : וחמשים עלו בני ישראל

מארץ מצרים, חד מחמשה הו, ורבי יוסי אומר חמשה מישראל וחד מגייהו. רבי יהודה אומר, וחמשים, אחד מחמשים. ונראה הפירוש וחד מגייהו, כלומר מהערב רב, כמבואר בהר מובא לעיל אות רנב. ובקטע מנוסח הארוך של מדרש הנהומא מכתבייד הגניזה אצל מאן דף קטו. : וחמשים, זהשיה ואומר לשפוך חמתי עליהם לכל[נת] אפי בהם בתוך ארץ מצרים ואעש למען שמי (יחזקאל כ, ט). אמר ר' ישמעאל אוי להם לרשעים, אוי להם למוסרים, שהם גורמים כליה לשונאי [ישרי אלולי רחמיו של הקדוש ברוך הוא. בוא [וראה] שאותם הרשעים והמוסרים שהיו במצרים בקשו לאבד שונאי ישראל, הייך לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים, אלולי [רחמיו של] הקב"ה על [ישראל שה]שרה מצריים באפילה וגידע הרשעים וקעקע ביצתן ואיבדן, והיו ישראל מקברין בהם. כך הקב"ה יאבד [כל הרשעים בגאולה האחרונה], שנא' כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא). לכך אמר הכתוב וחמשים עלו, אחד מחמשים, והשאר מתו בשלשת ימי האפילה כדי שלא יהו המצריים אומרין : אף הן לוקין כמותינו.